

Komen (verzoeken tot) hymenreconstructies
nog voor in Nederland?

Onderzoek naar hymenreconstructies in Nederland in 2020

Andersson Elffers Felix

Maliebaan 16
Postbus 85198
3508 AD Utrecht

+31 30 236 30 30
mail@aef.nl
www.aef.nl

Kamer van Koophandel
30096560

Datum

26 februari 2021

Opdrachtgever

Martijn Kop, ministerie van VWS

Contact

Lieke Groen, L.groen@aef.nl

Annemiek de Nooijer

Referentie

GV632

Andersson Elffers Felix

Inhoud

1 Inleiding	4
2 Resultaten	6
3 Verdieping op de resultaten	10
4 Conclusies	12

1 Inleiding

Het terugdringen en duurzaam oplossen van hymenreconstructies is onderdeel van de Actieagenda Schadelijke Praktijken

De Actieagenda Schadelijke Praktijken¹ is op 18 februari 2020 naar de Tweede Kamer gestuurd en omvat concrete maatregelen om tal van schadelijke praktijken beter te signaleren en op een duurzame manier op te lossen. Een van de doelen van de Actieagenda is het terugdringen van hymenreconstructies. In het kader daarvan is de afspraak gemaakt met de Nederlandse Vereniging voor Obstetrie en Gynaecologie (NVOG) om hun standpunt over hymenreconstructies aan te passen.

De NVOG heeft in september 2020 haar standpunt aangepast

De NVOG heeft op 1 september 2020 een herzien standpunt hymenreconstructies gepubliceerd. Daarin is opgenomen dat hymenreconstructies in principe in Nederland niet meer worden uitgevoerd. Enkel wanneer de ernstige problematiek die ten grondslag ligt aan het verzoek tot hymenreconstructie niet op andere wijze kan worden opgelost, middels voorlichting of anderszins², kan gehoor worden gegeven aan het verzoek.

De Tweede Kamer wil antwoord op de vraag of hymenreconstructies nog steeds worden uitgevoerd

Op 7 oktober 2020 heeft de Tweede Kamer een motie aangenomen waarin de regering verzocht wordt onderzoek te doen naar de vraag of in Nederland nog steeds hymenreconstructies worden uitgevoerd. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft Andersson Elffers Felix (AEF) gevraagd om dit onderzoek uit te voeren.

In dit onderzoek hebben we uitgezocht in hoeverre hymenreconstructies en verzoeken tot hymenreconstructie nog voorkomen

Om te onderzoeken hoe vaak professionals nog te maken krijgen met verzoeken tot hymenreconstructie en hoe ze vervolgens handelen, hebben we een enquête opgesteld. De enquête is afgestemd met het ministerie van VWS, de NVOG, de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) en de Nederlandse Wetenschappelijke Vereniging voor Seksuologie (NVVS). De enquête is via de NVOG en de NVVS verspreid onder gynaecologen en seksuologen. Daarnaast

¹ Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2020). Actieagenda schadelijke praktijken.

² Nederlandse Vereniging voor Obstetrie en Gynaecologie (2020). Standpunt Hymenreconstructie. Geraadpleegd van: <https://www.nvog.nl/wp-content/uploads/2020/09/NVOG-standpunt-Hymenreconstructie-2.0-27-8-2020-.pdf>

hebben we een aantal particuliere zorginstellingen (zelfstandige behandelcentra) benaderd met het verzoek de enquête in te vullen. Ook de Nederlandse Vereniging voor Plastische Chirurgie (NVPC) is benaderd met het verzoek de enquête te verspreiden. Zij gaven echter aan recent zelf nog onderzoek te hebben gedaan naar dit onderwerp, waardoor de huidige enquête niet verspreid is onder de leden van de NVPC. Wel is met hen overeengekomen dat we de belangrijkste resultaten uit hun onderzoek naast de resultaten van het huidige onderzoek mochten leggen. Een vergelijking tussen de resultaten wordt in Hoofdstuk 3 besproken.

De resultaten van dit onderzoek geven een ondergrens weer

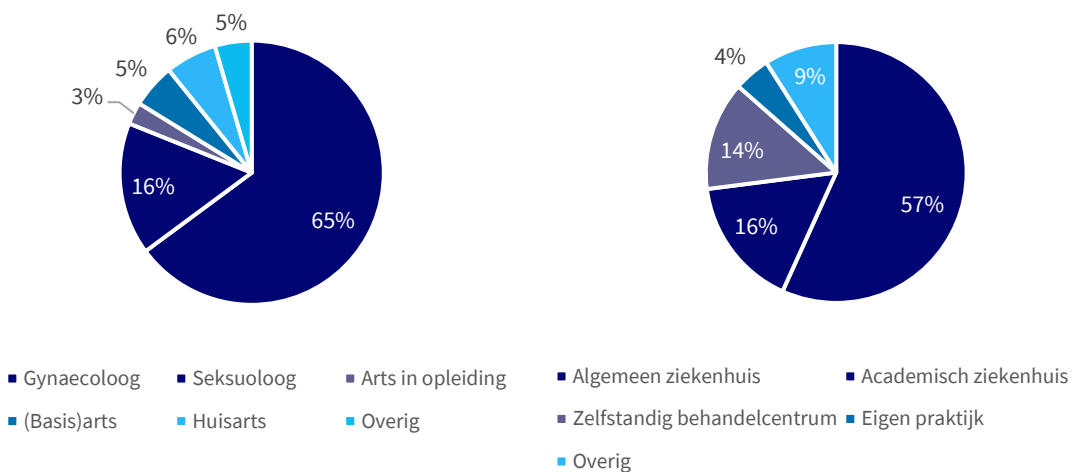
De resultaten van dit onderzoek hebben vanzelfsprekend alleen betrekking op de groep professionals die de enquête hebben ingevuld. De bandbreedtes die in Hoofdstuk 2 genoemd worden, geven dus een ondergrens weer gebaseerd op de professionals die deze enquête hebben ingevuld. Het daadwerkelijke aantal verzoeken tot hymenreconstructies en uitgevoerde hymenreconstructies ligt zeer waarschijnlijk hoger. Ook speelt mee dat er mogelijk door de COVID-19 pandemie minder verzoeken bij professionals zijn gekomen.

2 Resultaten

In dit hoofdstuk geven we een overzicht van de uitkomsten van de enquête.

Algemeen beeld respondenten

De enquête is ingevuld door 111 respondenten. In onderstaande figuren 1a en 1b is de verdeling zichtbaar van de respondenten over de verschillende beroepen en typen werklocaties. De enquête is met name ingevuld door gynaecologen en de meeste respondenten zijn werkzaam in een algemeen ziekenhuis. De verdeling is passend bij de manier waarop de enquête onder de verschillende beroepsgroepen is uitgezet.

Figuur 1a: Verdeling van de respondenten over de verschillende beroepsgroepen

Figuur 1b: Verdeling van de respondenten over de verschillende type werklocaties

Indicatie van het aantal verzoeken tot hymenreconstructie

Van de 111 respondenten hebben elf respondenten in 2020 te maken gehad met vrouwen die zich op het spreekuur meldden met een verzoek tot hymenreconstructie. Deze respondenten zijn weergegeven in de tabel op de volgende pagina. Het grootste deel van deze respondenten is werkzaam als gynaecoloog in een algemeen ziekenhuis. Dit is passend bij het feit dat de enquête met name is ingevuld door gynaecologen en professionals die werkzaam zijn in een algemeen ziekenhuis. Alle elf de respondenten geven aan bekend te zijn met het hernieuwde standpunt hymenreconstructie van de NVOG.

De meesten van deze elf respondenten geven aan dat zij tussen de één en vijf unieke verzoeken tot hymenreconstructie hebben gehad in 2020. Daar zijn twee uitzonderingen op:

Andersson Elffers Felix

één van hen geeft aan het aantal niet te hebben bijgehouden aangezien het om een groot aantal verzoeken ging. Een andere respondent geeft aan 40-50 vrouwen op het spreekuur te hebben gehad met een verzoek tot hymenreconstructie. In totaal zijn er bij de deelnemers aan de enquête minimaal 58 tot 74 verzoeken tot hymenreconstructie binnengekomen in 2020.

Functie	Werklocatie	Bekend met het NVOG standpunt	Aantal verzoeken
Seksuoloog	Een zelfstandig behandelcentrum (ZBC)	Ja	40-50
Seksuoloog, klinisch psycholoog	Een algemeen ziekenhuis	Ja	2
Gynaecoloog	Een algemeen ziekenhuis	Ja	1
Gynaecoloog	Een algemeen ziekenhuis	Ja	2
Gynaecoloog	Een algemeen ziekenhuis	Ja	2
Directeur, consulent	Een zelfstandig behandelcentrum (ZBC)	Ja	niet geteld
Seksuoloog	Een academisch ziekenhuis	Ja	3-5
Gynaecoloog	Een algemeen ziekenhuis	Ja	1
Gynaecoloog	Een zelfstandig behandelcentrum (ZBC)	Ja	3-5
Gynaecoloog	Een algemeen ziekenhuis	Ja	1
Gynaecoloog	Een algemeen ziekenhuis	Ja	3-5

Zelfstandige behandelcentra (ZBC's)

Een zelfstandig behandelcentrum is een particuliere zorginstelling, net zoals een privékliniek. Een zelfstandig behandelcentrum is een samenwerkingsverband tussen twee of meer medisch specialisten. Bij een privékliniek hoeven geen medisch specialisten werkzaam te zijn.

Indicatie van het aantal uitgevoerde hymenreconstructies

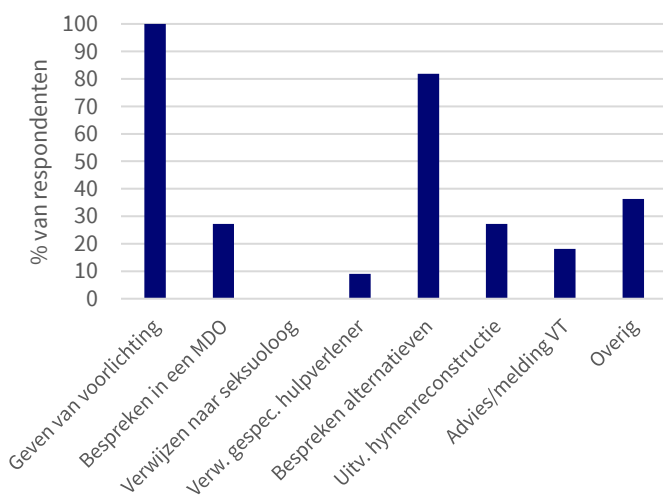
In de enquête hebben we gevraagd naar een indicatie van het aantal verzoeken waarbij ook tegemoet is gekomen aan het verzoek tot hymenreconstructie en er een operatie is uitgevoerd door de respondent zelf of iemand anders. Bij een relatief klein deel van de verzoeken tot hymenreconstructies is er ook werkelijk een hymenreconstructie verricht. Van de respondenten die te maken hebben gehad met een verzoek tot hymenreconstructie geven vijf van de elf respondenten aan dat er geen hymenreconstructies zijn uitgevoerd. Bij twee respondenten is niet bekend of er hymenreconstructies zijn uitgevoerd. Vier respondenten (in de tabel gemarkeerd) geven aan dat in sommige gevallen aan de verzoeken tot hymenreconstructie tegemoet gekomen is (door henzelf of iemand anders) en er een operatie is uitgevoerd. Van deze vier respondenten geven drie aan dat dit in ongeveer een kwart van de gevallen is gebeurd. Eén respondent geeft aan dat dit in de helft van de gevallen is gebeurd.

Dit betekent dat bij minimaal 12-16 vrouwen een hymenreconstructie is uitgevoerd in 2020, op basis van deze enquête. Dit geeft een ondergrens weer, aangezien twee van de elf respondenten aangeven dat ze niet weten in hoeveel gevallen tegemoet gekomen is aan een verzoek tot hymenreconstructie en we dit baseren op de ingevulde enquêtes.

Alternatieve mogelijkheden in plaats van een hymenreconstructie

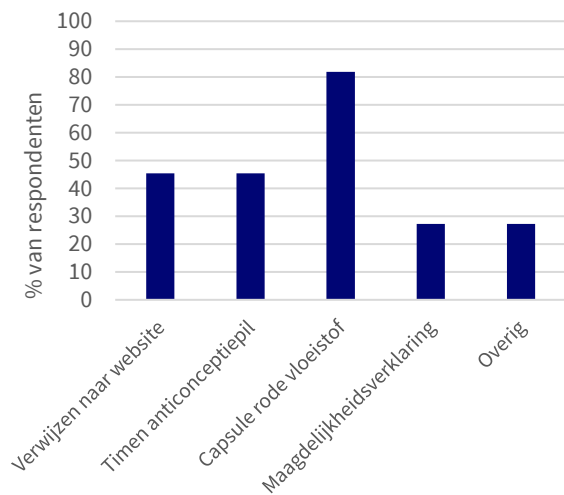
Ook de respondenten die aangeven in sommige gevallen wel een operatie uit te voeren, doen dit (lang) niet in alle gevallen. Respondenten geven andere manieren van omgaan met een verzoek tot hymenreconstructie aan, in plaats van het uitvoeren van een operatie (Figuur 2a). In de meeste gevallen geven ze de vrouwen voorlichting (100 %) en/of bespreken ze alternatieve mogelijkheden (82 %), waardoor een operatie niet nodig is.

Besproken alternatieve mogelijkheden zijn het verwijzen naar de website mytheontkracht.nl (45 %), het timen van de anticonceptiepil (45 %), het gebruiken van een capsule met rode vloeistof (82 %) en, in enkele gevallen, het uitschrijven van een maagdelijkheidsverklaring (27 %) (Figuur 2b).

Figuur 2a: Handelswijzen van respondenten die in 2020 een verzoek tot hymenreconstructie kregen

Aantallen tellen op tot meer dan 100 % omdat respondenten meerdere keuzes konden aangeven.

Figuur 2b: Besproken alternatieven door respondenten die in 2020 een verzoek tot hymenreconstructie kregen

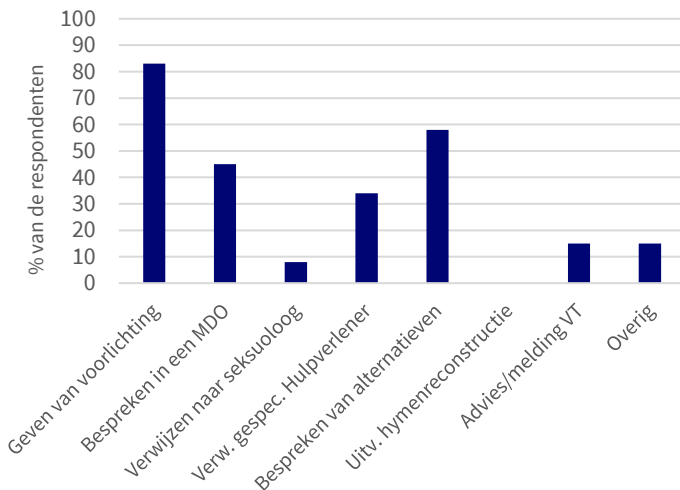
Aantallen tellen op tot meer dan 100 % omdat respondenten meerdere keuzes konden aangeven.

Respondenten die in 2020 geen verzoek tot hymenreconstructie hebben gekregen

Aan de 100 respondenten die in 2020 niet te maken hebben gehad met een verzoek tot hymenreconstructie is gevraagd hoe zij zouden reageren in het geval zij wel een verzoek zouden krijgen (Figuur 3a). Ook deze respondenten geven aan dat ze voornamelijk voorlichting (83 %) zouden geven en/of alternatieve mogelijkheden zouden bespreken (58 %). Ook het bespreken van de casus in een multidisciplinair overleg werd regelmatig benoemd door deze respondenten (45 %). Geen van de 100 respondenten geeft aan een hymenreconstructie te zullen uitvoeren.

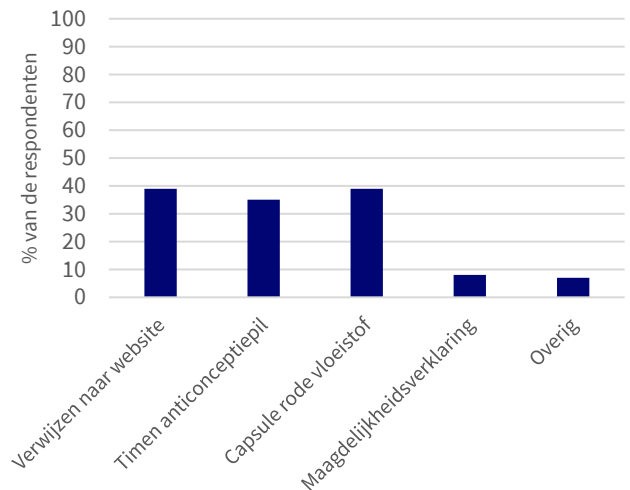
Ook deze respondenten geven aan alternatieve mogelijkheden te zullen bespreken, met name het verwijzen naar de website mytheontkracht.nl (39 %), het timen van de anticonceptiepil (35 %) en het gebruik van een capsule met rode vloeistof (39 %). Slechts een klein percentage van de respondenten geeft aan eventueel een maagdelijkheidsverklaring te zullen uitschrijven (8 %) (Figuur 3b).

Andersson Elffers Felix

Figuur 3a: Handelswijzen van respondenten die in 2020 geen verzoek tot hymenreconstructie kregen

Aantallen tellen op tot meer dan 100 % omdat respondenten meerdere keuzes konden aangeven.

Figuur 3b: Te bespreken alternatieven door respondenten die in 2020 geen verzoek tot hymenreconstructie kregen

Aantallen tellen op tot meer dan 100 % omdat respondenten meerdere keuzes konden aangeven.

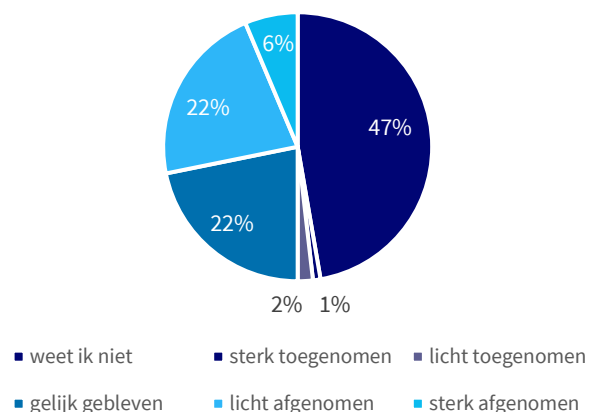
Van deze 100 respondenten geven vijftien aan dat ze niet bekend zijn met het hernieuwde standpunt hymenreconstructie van de NVOG. Eén respondent heeft deze vraag niet ingevuld. De overige respondenten geven aan wel bekend te zijn met het standpunt.

Achtergrond van de verzoeken tot hymenreconstructie

De gemiddelde leeftijd van de vrouwen die zich op het spreekuur meldden is volgens het merendeel van de respondenten die verzoeken ontvingen (acht van de elf respondenten) 21-25 jaar. Van de overige drie respondenten geven twee aan dat de gemiddelde leeftijd 16-20 jaar is en één dat de gemiddelde leeftijd 26-30 jaar is. De meest genoemde redenen voor een verzoek zijn volgens de respondenten druk vanuit de (schoon)familie om als maagd in het huwelijk te treden, angst voor afwijzing of verstoting en het verwerken van een seksueel trauma.

Ontwikkeling ten opzichte van voorgaande jaren

In Figuur 4 is in beeld gebracht hoe het aantal verzoeken tot hymenreconstructies volgens alle 111 respondenten is veranderd ten opzichte van voorgaande jaren. Ruim een kwart (28 %) van de respondenten geeft aan dat het aantal is afgenomen ten opzichte van voorgaande jaren, tegenover slechts een klein deel (3 %) dat aangeeft dat het aantal is toegenomen. Iets minder dan de helft van de respondenten (47 %) geeft aan hier geen zicht op te hebben.

Figuur 4: Ontwikkeling in het aantal verzoeken in 2020 ten opzichte van voorgaande jaren

3 Verdieping op de resultaten

Landelijke berichten op basis van eerdere onderzoeken

Er is eerder onderzoek gedaan naar het aantal hymenreconstructies, maar het jaarlijkse totaal aantal operaties in Nederland is niet bekend. In 2018 werden volgens onderzoek van de NOS³ rond de 120 hymenreconstructies uitgevoerd in Nederland. In recente kamerbrieven⁴ en een medische artikel⁵ werd benoemd dat jaarlijks duizenden vrouwen informatie opvragen over het uitvoeren van een hymenreconstructie⁶ en vermoedelijk honderden zich laten behandelen⁷, maar dit is gebaseerd op berichten van 13 tot zelfs 26 jaar geleden.

Recent onderzoek door de Nederlandse Vereniging voor Plastische Chirurgie

Zoals eerder aangegeven, heeft de NVPC een vergelijkbaar onderzoek gedaan naar het aantal verzoeken tot hymenreconstructie dat plastisch chirurgen kregen. De resultaten van het onderzoek van de NVPC schetsen een vergelijkbaar beeld als het huidige onderzoek. Van de 141 leden van de NVPC die de enquête invulden, hebben drie respondenten (ofwel 2 %) aangegeven vaak een verzoek tot hymenreconstructie te krijgen. In het huidige onderzoek waren er twee van de 111 respondenten die aangaven dat ze veel verzoeken hebben gekregen (tevens 2 %). Tien van de 141 leden van de NVPC gaven aan zelden een verzoek tot hymenreconstructie te krijgen. Het totaal aantal respondenten dat te maken kreeg met verzoeken tot hymenreconstructie is vergelijkbaar in beide onderzoeken (respectievelijk 9 % in het onderzoek van de NVPC en 10 % in het huidige onderzoek).

Vier van de 141 leden van de NVPC (3 %) gaven aan incidenteel een hymenreconstructie uit te voeren, maar altijd pas na het geven van voorlichting en aanbieden van alternatieven. In het

³ NOS (2019, 5 april). Omstreden maagdenvliesherstel is verdienmodel voor klinieken. Geraadpleegd van <https://nos.nl/op3/artikel/2279139-omstreden-maagdenvliesherstel-is-verdienmodel-voor-klinieken.html>

⁴ Kamerbrief Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2018–2019, nr. 1578; Kamerbrief Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2018–2019, nr. 2018

⁵ Semeijn & Elfering (2018). Het hymen, een delicate kwestie. Huisarts en wetenschap, p. 60 – 63. Geraadpleegd van <https://www.henw.org/artikelen/het-hymen-een-delicate-kwestie>.

⁶ Volkskrant (2002, 31 augustus). Valse maagden. Geraadpleegd van <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/valse-maagden-bcd1efe7/>

⁷ NRC Handelsblad (1994, 8 oktober). Meer verzoeken om 'bewijs' maagdelijkheid. Geraadpleegd van <https://www.nrc.nl/nieuws/1994/10/08/meer-verzoeken-om-bewijs-maagdelijkheid-7241304-a671777>

huidige onderzoek gaven vier van de 111 respondenten (4 %) aan dat in sommige gevallen een hymenreconstructie is uitgevoerd.

Risico's die professionals zien bij het verbieden van hymenreconstructie

Een deel van de respondenten geeft aan dat een verbod op hymenreconstructies onwenselijk is. Een veelgenoemde reden hiervoor is dat veel vrouwen afzien van een hymenreconstructie wanneer zij goede voorlichting krijgen en gewezen worden op alternatieve mogelijkheden. Uit de enquête blijkt dat bij de respondenten die aangeven dat in sommige gevallen een hymenreconstructie wordt uitgevoerd, in ongeveer 50-75 % van de verzoeken vrouwen afzien van de hymenreconstructie. Dit komt overeen met wetenschappelijk onderzoek van Van Moorst naar dit thema in Nederland, waarin ook werd geconstateerd dat 75 % van de vrouwen afziet van een operatie na voorlichting⁸. Wanneer er een verbod komt, verdwijnt dit onderwerp naar alle waarschijnlijkheid uit de spreekkamer en verplaatst het zich mogelijk naar het illegale circuit. Juist het bespreekbaar houden van dit soort onderwerpen is volgens de professionals belangrijk, zeker gezien de druk waar sommige vrouwen onder staan. Meerdere professionals benoemen dat vrouwen met dit verzoek in de reguliere zorg- en hulpverlening terecht moeten kunnen met hun vragen om zo de juiste voorlichting te kunnen krijgen.

Een andere reden die genoemd wordt, is dat een deel van de vrouwen daadwerkelijk zelf gevaar loopt bij het niet uitvoeren van het verzoek van hymenreconstructie door de druk vanuit de omgeving. Volgens diverse professionals is het belangrijk dat in dergelijke uitzonderlijke gevallen een operatie mogelijk blijft.

Het dilemma tussen het afgeven van een signaal versus voorzien in een hulpvraag

Er is sprake van een spanningsveld in hoe professionals zich verhouden tot het uitvoeren van hymenreconstructies. Enkele respondenten worstelen met de vraag of ze door het blijven uitvoeren van hymenreconstructies niet een verkeerd signaal afgeven en de mythe in stand houden dat het maagdenvlies bestaat. Ook de WHO heeft als standpunt dat zij artsen ontraden om medewerking te verlenen aan een hymenreconstructie. Volgens de richtlijnen van de WHO is hymencontrole en hymenreconstructie een vorm van mishandeling (WHO, 2018⁹). Dit vraagt een verdere discussie met de beroepsgroepen over wat zwaarder weegt: het afgeven van een signaal of het voorzien in een hulpvraag van deze vrouwen. Vanuit professionals klinken verschillende geluiden, zowel om niet over te gaan tot een verbod op hymenreconstructie in het licht van het beroep op zelfbeschikking en voorzien in deze hulpvraag¹⁰ als het wel overgaan tot een verbod vanwege het in stand houden van vrouwendiscriminatie¹¹. Wel zijn professionals het eens over dat de mythe van het maagdenvlies ontkracht moet worden en dat dit alleen mogelijk is door betere voorlichting.

⁸ Van Moorst, Van Lunsen, Dorenda, Van Dijken, & Salvatore (2012). Backgrounds of women applying for hymenreconstruction, the effects of counselling on myths and misunderstandings about virginity, and the results of hymen reconstruction. *The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care*.

⁹ World Health Organization (2018). Eliminating virginity testing: An interagency statement.

¹⁰ Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde (2020). Geen verbod op 'herstel maagdenvlies'. Geraadpleegd van <https://www.ntvg.nl/artikelen/geen-verbod-op-herstel-maagdenvlies/volledig>

¹¹ Trouw (2020, 18 november). Een maagdenvliesoperatie is geen hersteloperatie, maar genitale verminking. Geraadpleegd van <https://www.trouw.nl/ opinie/ een-maagdenvliesoperatie-is-geen-hersteloperatie-maar-genitale-verminking-b5d441edf/>

4 Conclusies

Het uitvoeren van een hymenreconstructie komt slechts in uitzonderlijke gevallen voor

Ongeveer 10 % van de respondenten kreeg in 2020 verzoeken tot hymenreconstructie. In totaal hebben elf van de 111 respondenten die de enquête hebben ingevuld aangegeven dat zij in 2020 één of meerdere verzoeken tot hymenreconstructie hebben gekregen. Dit gaat in totaal om minimaal 58 tot 74 verzoeken in 2020. Vier van deze elf respondenten hebben aangegeven dat in enkele van deze gevallen (variërend van een kwart tot de helft van de gevallen) een hymenreconstructie is uitgevoerd door henzelf of iemand anders. Op basis van het aantal verzoeken dat zij hebben gekregen resulteert dit in minimaal 12 tot 16 uitgevoerde hymenreconstructies in 2020.

Professionals maken met name gebruik van andere handelwijzen dan het uitvoeren van een operatie

Respondenten geven aan voornamelijk andere manieren van handelen te hebben wanneer zij een verzoek (zouden) krijgen tot hymenreconstructie. Met name het geven van voorlichting en het wijzen op alternatieven voor een operatie worden veel genoemd. Dit is passend bij de bevinding uit het onderzoek van Van Moorst uit 2012 dat na voorlichting en aanbieden van alternatieven 75 % van de vrouwen afziet van een hymenreconstructie¹².

Het aantal verzoeken tot hymenreconstructies lijkt te zijn afgenomen

Op basis van de resultaten van deze enquête lijkt het aantal vrouwen dat zich op het spreekuur meldde met een verzoek tot hymenreconstructie te zijn afgenomen. Slechts een klein percentage (namelijk 3 %) van de respondenten gaf aan een toename te zien tegenover ruim een kwart (28 %) dat aangeeft dat er een afname was in 2020 ten opzichte van voorgaande jaren. Een kanttekening daarbij is dat veel respondenten (47 %) aangaven hier geen zicht op te hebben en dat we met deze enquête slechts een deel van de professionals die mogelijk te maken krijgen met verzoeken tot hymenreconstructie hebben bereikt.

¹² Van Moorst, Van Lunsen, Dorenda, Van Dijken, & Salvatore (2012). Backgrounds of women applying for hymenreconstruction, the effects of counselling on myths and misunderstandings about virginity, and the results of hymen reconstruction. The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care.